

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 43.

Cod. 708

43

Cod. 708

SERMONES AESTIVALES DE SANCTIS

II 3 F 14. Stams. Perg. II, 221 Bl. 160 × 120. Entstehungsort unbestimmt, 14. Jh.

- B: Löchriges Pergament mit Nahtspuren. Lagen: I¹¹ (Vorsatzlage) + 2.VI²⁴ + 5.V⁷⁴ + IV⁸² + 3.V¹¹² + IV¹²⁰ + 9.V²¹⁰ + (VI-1)²²¹. Gegenbl. zu Bl. 221 herausgeschnitten (ohne Textverlust). Zeitgenössische Folierung in römischen Zahlen. Am Lagenanfang und -ende Kustoden zuerst in Buchstaben, dann in römischen Ordnungszahlen (selten weggeschnitten): Lagen S-Z, dann 1er ff.; bei der ersten Lage auch Lagenreklamant.
- S: Schriftraum 110/115 × 85/88. Zwei Spalten, von Tintenlinien gerahmt, zu 24–31 Zeilen auf Tintenlinierung. Zirkelstiche. Textualis von fünf Händen: 1) Bl. 1ra–18rb; 2) Bl. 18rb–25ra; 3) Bl. 25ra–36vb; 4) Bl. 37ra–137va, Z. 22; 5) Bl. 137va, Z. 23–221va.
- A: Rote Überschriften, Bl. Ir–Iiv auch Auszeichnungsstriche, Bl. Ira auch Unterstreichung des Bibelzitates, bisweilen zweizeilige einfache Lombarden, Bl. 193va blau. Lombarden oft nicht ausgeführt. Repräsentanten.
- E: Schmuckloser gotischer Einband: stark gedunkeltes Schweinsleder über Holz, Stams (?), 15. Jh. Leder stark abgenutzt. Reste einer Leder (?)–Metall-Schließe, von vorne nach hinten. Am HD Spuren eines Titelschildchens. Kanten abgeschrägt und gerade. Rücken: drei Doppelbünde, später, wie in Stams üblich, mit weißem Leder überzogen, oben auf dem Kopf stehend schwarze Signatur Q 23. Kapitale mit Garn umstochen. Spiegel des VD und HD leeres Pergamentblatt, am VD bis auf einen kleinen Teil weggerissen, darunter weiteres Pergamentblatt mit Bleistiftrahmung und -linierung.
- G: Im Stamser Katalog Cod. 1001 ULBT unter Signatur Q 23 eingetragen als „Sermones“, der gleiche Eintrag auch in Anton Roschmanns „Katalog der vorzüglicheren Manuscripten im Kloster Stams“ (ULBT, Cod. 1001, Anhang). Bl. Ir Bleistiftnotiz Anton Roschmanns *Sermones aestivales de tempore*. 1808 anlässlich der vorübergehenden Aufhebung des Stiftes Stams der ULBT übergeben. Am Spiegel des VD alte radierte Signatur der ULBT II [...].
- L: Hamesse Nr. 21S62.

Abbildungen auf der CD-ROM: Bl. 1r, 18r, 25r, 137v.

(Ira–Iiva) Register (nach der falschen Lagenbindung). Zu den einzelnen Festen mehrere Predigten, im Register Angabe des Bibelzitates mit der passenden Blattzahl.

(Iivb) nur Rahmung und Linierung.

(Ira–221v) SERMONES AESTIVALES DE SANCTIS.

Tit.: *Sermones de sanctis specialiter estivali tempore*.

(Ira–11vb) (THOMAS DE LISLE): De s. Iohanne Baptista (Schneyer 5, 655f., Nr. 382–398).

(Ira) Text mut.:]proli miraculo, procede sicut vis. Ende eines Sermo (Nr. 381?). – (Ira) (Nr. 382). Expl.: ... *quia ille auctor salutis iste prece*. (2ra) (Nr. 383). Abweichendes Bibelzitat, in der Hs. Luc. 1,15. Expl.: ... *Quinto a dignitate officii et ipse precedet ante illum de hiis omnibus habes plenius in sequenti processu*.

(2ra) Inc.: [N]e timeas Zacharia quoniam exaudita est deprecatio tua et Elisabeth uxor tua pariet tibi filium etc. (Luc. 1,13). *Non possunt magnalia precursoris simul exprimi que et in Veteri Testamento multipliciter figurata sunt et in evangelio tam diligenter descripta ...* – Expl.: ... *debebat impleri quod nunciabat et sic patet de tercio*.

(2vb) (Nr. 384). Expl.: ... *ad innovandum ad fidem ad perficiendum in imitacione Christi de hiis potes procede* (!). (3vb) (Nr. 385). Expl.: ... *Ego baptizo in aqua etc.* (4rb) (Nr. 388). Expl.: ... *in suum amicum in suum testem in suum baptistam*. (6ra) (Nr. 389). Expl.: ... *Item nota quod propheta pater propheta mater immo plura quam propheta filius*. (7ra) (Nr. 391). Expl.: ... *Ego a te debeo baptizari et tu venis etc., de hiis procede sicut vis*. (8rb) (Nr. 393). Expl.: ... *nascendo docendo et moriendo*. (8va) (Nr. 394). Expl.: ... *quam ad austeritatem et quam ad virtutem, procede de hiis sicut vis*. (9rb) (Nr. 395). Expl.: ... *Cum audisset Iohannes in vinculis*.

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 44.

44

Cod. 708

(10ra) (Nr. 396). Expl.: ... *quia non vident excecati omnes etc.* (10vb) (Nr. 397). Expl.: ... *Mortuus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem nostram etc.* (11rb) (Nr. 398). Expl.: ... *hic venit in testimonium etc., procede sicut vis.*

(11vb–15vb) (THOMAS DE LISLE): De s. Iohanne et Paulo (Schneyer 5, 656, Nr. 402–409).

(11vb) (Nr. 402). Expl.: ... *vel miracula antichristi Mt. 14* (recte: 24,24) *Surgent pseudo prophete etc.* (12vb) (Nr. 403). Expl.: ... *qui mortuus est qui eciam interpellat pro nobis et immo sequatur. Quis nos.* (13va) (Nr. 405). Expl.: ... *Item de firmitate caritatis sicut hic dicitur Certus sum enim quod neque.* (13vb) (Nr. 406). Expl.: ... *Qui vult venit post me etc.* (14rb) (Nr. 407). Expl.: ... *In quinta de publica fidei confessione et predicacione.*

(14vb) Inc.: [D]ico autem vobis amicis meis etc. *Ostendam autem vobis etc.* (Luc. 12,4–5). *Secundum differentiam timoris quia est malus et bonus procedit differentia instruccionis divine ...* – Expl.: ... *Ps. (116,12) Quid retribuam etc. et sic patet de primo. Si vis, adde de secundo quare Deus timendus sit et qualis.*

(15rb) (Nr. 408). Expl.: ... *Ostende in fidem tuam etc. et Ego ostendam etc. Sic patet de confessione.* (16ra) (Nr. 409). Expl.: ... *ad referendum tamquam ianitor ad intraeundum* (corr. aus *intraducendum*).

(16rb–33ra) (THOMAS DE LISLE): De s. Petro et Paulo (Schneyer 5, 657f., 654, 662, Nr. 410f., 414f., 359, 361, 495, 499f.).

(16rb) (Nr. 410). Expl.: ... *Si quid petieritis patrem in nomine meo etc.* (16vb) (Nr. 411). Expl.: ... *Si autem dixit Significat etc.*

(17vb) Bibelzitat wie Nr. 411, Inc. mit geringen Abweichungen. Inc.: [S]ymon Iohannis, [d]iligis me plus hiis etc. (Ioh. 21,15). *Nota quod in hoc evangelio quedam explorat dominus a Petro quedam committit vel mandat Petro ...* – Expl.: ... *Item ex multiplici miraculo etc. quere in legenda etc.*

(18ra) Inc.: [C]um esses iunior cingebas te etc. (Ioh. 21,18). *Duplex tempus distinguit Bernardus in verbis istis, iuventutis et senectutis ...* – Expl.: ... *Qui vult venire post me abneget ad apta, sicut vis.*

(18va) (Nr. 414). Expl.: ... *Item sub intellectu quia non creduntur Sapiencie III. Estimata est afflictio enim illorum etc., procede sicut vis.*

(20ra) (Nr. 415). Expl.: ... *tamquam candelabra propter premium prelatorum et sic patet de beatitudine.*

(21rb) Inc.: [D]abo duobus testibus meis. *Apoc. (11,3) etc. Nota hic unum verbum de testibus quia VII sunt que requiruntur ad ydoneitatem testiun. Primo etas ut non sit puer ...* – Expl.: ... *Omnia ista habuerunt isti gloriosi apostoli et ideo digni testes fuerunt.*

(21va) (Nr. 359). Expl.: ... *leo fortissimus bestiarum etc. Sic patet totum.* (22va) (Nr. 361). Expl.: ... *quodcumque ligaveris plenitudo et quodcumque solveris.* (24va) (Nr. 495). Expl.: ... *contemnit pavorem etc. et sic exponuntur ad litteram moraliter sic.*

(25ra) Inc.: [N]amquid prebebis equo fortitudinem etc. (Iob 39,19). *In verbis istis aliter inquisitis laus presentis sollempnitatis exprimitur eque enim in scripturis predicatorum significant iuxta illud ...* – Expl.: ... *Qui perseveraverit usque in finem etc.*

(27ra) (Nr. 499). Expl.: ... *Que autem desursum est sapiencia. Primum quidem puer est etc. et sic patet III^m.* (28ra) (Nr. 500). Expl.: ... *Introivit semel in sancta ut appareat vultui Dei pro nobis, de hiis procede sicut vis.*

(29rb) Inc.: [N]avicula autem in medio mari etc. (Matth. 14,24). *In hoc evangelio sicut dictum est exempla continentur que imitemur et miracula que veneremur ...* – Expl.: ... *Corde creditur ad iusticiam ore autem confessio etc. et sic patet totum evangelium.*

(31vb) Inc.: [D]omine si tu es iube me venire ad te super aquas etc. (Matth. 14,28). *Preter ea que dicta sunt enim in hoc evangelio tria commendabilia circa principem apostolorum. Primo desi-*

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 45.

Cod. 708

45

derii ardorem ... – Expl.: ... *et exaudicionem et continuo extendens manum etc. Prosequaris de duobus prout vis.*

(33ra–39va) DE S. MARGARETHA.

(33ra) Inc.: [I]n *nimicicias ponam inter te et mulierem et semen tuum et semen illius. Ipsa conteret caput tuum et tu insidiaberis calcaneum illius. Gen. III (15). Inter et serpentem antiqua et longa est contritacio (!) que tamen alium tempore culpe alium tempore gracie fortiter evenit ...* – Expl.: ... *Non accipies loco pignoris superiorem etc.*

(36ra) Inc.: [I]n *nimicicias inter te et mulierem (Gen. 3,15). Nota tres mulieres notabiles contra quas serpens inimicitur una que per serpentem seducta fuit et hec fuit mulier litteralis ...* – Expl.: ... *Item ad hoc spirituale canticum VI Ecce enim ex hoc beatam me dicunt omnes generaciones.*

(37ra) Inc.: [D]a *michi in anima mea constanciam ut contemnam illum et virtutem unde evertam illum. Erat enim memoriale [nominis] tui cum manus femine deiecerit eum. Iudith IX (14–15). Fides vel oracio et omni exaudicione digna et in hac virgine impleta propter quatuor que consideranda occurrunt. Primo racione eius que orat que fuit Iudith ...* – Expl.: ... *distraccio examinis et diversitas retribucionis, de istis procede bene.*

(38vb) Inc.: [I]n *venta una preciosa margarita abiit et vendidit omnia que habuit et emit eam. Mt. (13,46). De laude margarite huius nullum est efficacium testimonium negociatoris qui ipsam margaritam quesivit ...* – Expl.: ... *Altera resuscitant ... Nota qualiter Christus dilexit Mariam folio (gestrichen: CCIII) CCXIII ad litteram Bernardus.*

(39va–57rb) DE S. MARIA MAGDALENA.

(39va) (ALDOBRANDINUS DE CAVALCANTIBUS) (Schneyer 1, 178, Nr. 399). Expl.: ... *de se fecit holocausta ... et sic habes de prima fortitudine de qua potes multipliciter procedere.*

(41ra) Inc.: [M]ulierem *fortem etc. (Prov. 31,10). Accipe ad hoc alia multa secundum que apparet fortitudo, hec enim fuit fortis in operando et sicut dicitur fortis quia fortis facit ...* – Expl.: ... *homines ad fidem Christi sicut patet in legenda sed Bonorum laborum gloriosus est fructus. Sap.*

(42ra) Inc.: [R]ogabat *Iesum [de] phariseis ut manducaret cum illo. Luc. VII (36). Laudes beate peccatricis multipliciter attolluntur in evangelio et quedam pertinent ad primordia conversionis sue ...* – Expl.: ... *corpus pietas et compassio vel edificacio corporis Christi, procede sicut vis et sic patet primum. Sequitur secundum.*

(44ra) Inc.: [V]idens *autem phariseus (Luc. 7,39) post penitenciam peccatricis. Accipe calumpniam pharisei Simeonis (!) ...* – Expl.: ... *ad mulierem. In tercio per divinam sentenciam et sic patet littera.*

(44va) Inc.: [S]ymon *habeo tibi aliquid dicere duo de etc. (Luc. 7,40). In propositione huius parabole more sapientis procedit dominus tripliciter. Primo cogitando alibicumque et hoc ex tribus. Primo ex revelacione cogitacionis ut se prophetam ostendat ...* – Expl.: ... *Omnes peccaverunt et egent etc., procede sicut vis.*

(46ra) Inc.: [V]ides *hanc mulierem intravi in domum tuam aquam pedibus meis non dedisti; hec autem etc. (Luc. 7,44). Multipliciter confutatur ille phariseus adeo non solum propter pro (!) propriam determinacionem in propositione parabole sed per comparacionem ipsius ad mulierem ...* – Expl.: ... *Item mortuum corpus eius requirit cum aromatum preparacione de istis, procede sicut vis.*

(48ra) Inc.: [D]ico *enim tibi remittentur peccata multa quoniam dilexit multum (Luc. 7,47). Post longam disputacionem cum phariseo ex premissis positus et concessis et expositis et probatis sequitur ista conclusio ...* – Expl.: ... *Felix anima que in se talia signa habet dileccionis ut possit ipsa audire remittuntur ei peccata multa etc.*

(50ra) Inc.: [D]ixit *autem ad mulierem etc. usque Vade in pace (Luc. 7,50). Ad complementum iudicii salvatoris in hoc evangelio non sufficit confutacio calumpniantis pharisei ...* – Expl.: ...

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 46.

46

Cod. 708

admonicio vel iussio perseverancie omnia expetunt, procede sicut vis et sic completer totum evangelium.

(50va) Inc.: [E]cce mulier que erat in civitate peccatrix etc. (Luc. 7,37). *Si vis aliter procedere de evangelio quod frequenter legitur in ecclesia nota quod in ipsa describitur Magdalena secundum triplicem statum ... – Expl.: ... Venit Maria Magdalena etc. de illis potes multipliciter prosequi.*

(52va) Inc.: [B]abylon dilecta mea posita est michi in miraculum. *Ys. XXII (recte: 21,4). Preconia beata peccatricis potius sunt mirabilia quam enarrabilia et ideo ad ipsam proprie pertinet quod prophetatum est ... – Expl.: ... Fecit Deus duo magna luminaria etc. et sic patent omnia.*

(54ra) Inc.: [S]ume citharam circui civitatem meretrix oblivioni tradita unde cane sit canticum ut memoria sit. *Ys. XXIII (16). Multis similitudinibus sive presagiis presignata est penitencia beate peccatricis ... – Expl.: ... ultimo peccatorum plena dimissio unde remittuntur ei peccata multa etc., procede sicut vis.*

(55vb) Inc.: [C]um esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suum. *Can. I (11). Ad edificacionem nostram penitenciam suam duo nobis in isto cantico Magdalena insinuat ... – Expl.: ... remittuntur ei peccata multa etc., procede sicut vis.*

Parallelüberlieferung in Uppsala, UB, C380, 85r.

(56va) Inc.: [C]um esset rex in accubitu suo etc. (Cant. 1,11). *Ad hoc accipe alium processum et nota hic triplicem accubitum huius regis secundum triplicem acceptionem huius verbi quod est accubere. Nota quod accubitus est secundum statum ... – Expl.: ... quia herba calida et preciosa et medicinalis ad apta sicut vis.*

(57rb–69rb) DE S. IACOBO APOSTOLO.

(57rb) Inc.: [I]acob dilexi Esau odio habui. *Mal. (1,2–3). Primo secundum prophetam pronunciantem in verbis istis sit exprobracio beneficiorum Dei ipsis iudiciis quorum patrem elegit et emulum reprobravit ... – Expl.: ... apostolos laureatus residet et sic patet deprerogatum dilectionis.*

(60vb) Inc.: [I]n baculo meo transivi Iordanem istum et nunc cum duabus turmis regredior. *Gen. XXXII (10). Secundum litteram canticum est Iacob in reditu ad terram promissionis secundum spiritum ... – Expl.: ... Quis est iste etc. gradiens in multitudine etc.*

(62va) Inc.: [N]equaquam Iacob appellabitur nomen tuum sed Israel. *Gen. XXXII (29). Duplex est status sanctorum magnam inter se habens differenciam que in duplici nomine Iacob significatur ... – Expl.: ... saltem in celo quod communis est glorie ad quod etc. Si vis prosequi de illa beata visione habebis alium processum.*

(64rb) Inc.: [M]isit Herodes etc. usque Gladio. *Ac. XII (1). Sicut inter apostolos Iacobus primus martyrio coronatur sic eciam nullius alterius apostolorum in Novo Testamento martyrium narratur nisi suum ... – Expl.: ... a facie artus extenti quam ad spiritum a facie gravis prelii quam ad tercium, procede sicut vis.*

(65vb) Inc.: [D]ic ut hii duo filii mei sedeant unus ad dexteram tuam et alter ad sinistram in regno tuo (Matth. 20,21). *Hec est peticio uxoris habendi (!) que secundum litteram deficit in tribus ... – Expl.: ... Si profundum calicis soporis bibisti etc., procede sicut vis.*

(67rb) Inc.: [C]alitem quidem meum bibetis sedere autem etc. usque Patre meo (Matth. 20,23). *Ex lata lectione evangelii duplex nobis datur instructio secundum duo verba domini ad discipulos suos ... – Expl.: ... Ingredere benedicta etc. paravi enim locum etc., procede sicut vis.*

(69ra) Inc.: [P]otestis bibere calicem etc. (Matth. 20,22). *Non potest ita facile calix iste exhausti unde accipe ad hoc alium processum et nota quod triplex calix, unus quidem abiciendus ambitionis ... – Expl.: ... mixtio ad diversitatem duracio ad eternitatem, de hiiis potes multum procedere.*

(69rb–75vb) AD VINULA S. PETRI.

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 47.

Cod. 708

47

(69rb) Inc.: [M]isit Herodes rex manus etc. usque Apprehendent etc. Petrum. Ex. (recte: Act. 12,1–3). *Historia apostolice leccionis patet hodiernum festum que secundum litteram quam ad propositum pertinet de tribus per ordinem agitur ...* – Expl.: ... *que impediunt penitenciam et delinent in culpa patent auctoritates et sic sit primum.*

(70ra) Inc.: [E]t Petrus quidem servabatur in carcere, oracio autem etc. *Cum autem producturus eum esset Herodes etc.* (Act. 12,5–6). *Post incarcerationem secuta est liberacio circa quam similiter destrubuntur IIII. Post enim describitur meritum suum suffragium ...* – Expl.: ... *per vicos et plateas queram etc., et sic patet secundum.*

(71vb) Inc.: [E]t Petrus ad se reversus dixit Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum et eripuit me etc. (Act. 12,11). *Post libertatem secuta est graciaram accio in qua spiritualiter significatur canticum leticie ...* – Expl.: ... *ad quos ergo ibis, de hiis potes multum procedere.*

(72va) Inc.: [E]t Petrus ad se reversus dixit Nunc scio vere quia misit etc. (Act. 12,11). *Accipe ad hoc alium brevem processum de tota epistola que per ordinem describit tria circa Petrum ...* – Expl.: ... *In viis sedebas expectans eos quasi latro etc. sed tunc liberabor ab omni expectatione etc. procede sicut vis.*

(74ra) Inc.: [C]um producturus eum esset Herodes in ipsa nocte erat Petrus dormiens (Act. 12,6). *Potes eciam aliter procedere si vis et nota quod miserie huius leccionis tres persone introducuntur valde differentes ...* – Expl.: ... *unum sanctorum scilicet consorcium et sic bene sequitur canticum Nunc scio vere etc. sicut sequitur.*

(75rb) Inc.: [D]irupisti vincula mea tibi sacrificabo sacrificium laudis et nomen domini invocabo (Ps. 116,16–17). *Tota continencia epistole hodiernae in hoc versiculo includitur que agit de tribus de vinculatione Petri de disrupcione vinculi de immolatione laudis et cantici ...* – Expl.: ... *In qualibus autem debet invocari nomen domini idest effectus nominis domini qui est salus, procede sicut vis.*

(76ra–77va) IN INVENTIONE S. STEPHANI.

(76ra) Inc.: [S]tatuisti verba tua que locutus est in manibus puerorum tuorum prophetarum ut proiecerentur ossa, ossa patrum nostrorum de loco suo. Baruc. II (24). *In revelacione prothomartyris et sociorum tria commendabilia occurrunt que in verbis istis notantur ...* – Expl.: ... *ossa prophetarum pullulant de loco suo nam corroboraverunt Iacob etc., de hiis procede si vis.*

(76vb) Inc.: [I]n reliquiis tuis preparabis vultum eorum. Exaltare, domine in virtute tua cantabimus et psallemus virtutes tuas (Ps. 21,13–14). *De revelacione sanctorum reliquiarum multa beneficia provenisse nobis prophetali spiritu predicuntur ...* – Expl.: ... *cantabimus in passione psallemus in invencionem et utrobique invenies multiplices virtutes de quibus procede sicut vis.*

(77va–114ra) DE S. LAURENTIO.

(77va) Inc.: [T]estificor coram Deo et Christo Iesu predica verbum etc. II. *Timothi. ultimo (1). In hac epistola tota perfectio predicatoris instruitur et ideo predicatori egregio et primo institutori ordinis Predicatorum non immerito appropriatur. Consistit autem perfectio predicatoris in duobus ...* – Expl.: ... *falsitates voluntates curiositates proternitates et vanitates, de hiis procede ut vis.*

(78vb) Inc.: [T]u vero vigili (!) in omnibus labora opus fac ewangelice misterium tuum imple sobrius esto (2. Tim. 4,5). *Aliud ad perfectionem predicatoris non sufficit tradere formam (gestrichen: tradendi) docendi ...* – Expl.: ... *quando veniam et apparebo etc. et sic patet totum, procede sicut vis.*

(79vb) Inc.: [V]os estis sal terre quod si sal evanuerit in quo salietur? Ad nichilum valet etc. Mt. V (13). *Non solum ad apostolos sed ad alienos viros quales donec essent predicatorum et doctores ...* – Expl.: ... *faciunt magnum in regno celorum quere supra in processibus sancti Iohannis Baptiste etc.*

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 48.

48

Cod. 708

(81ra) Inc.: [V]os estis sal terre quod si sal evanuerit in quo salietur? Ad nichilum valet ultra nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus (Matth. 5,13). Singula verba evangelii huius quasi spiritualem instructionem predicatorum ... – Expl.: ... anima mea robustus etc., procede sicut vis.

(82vb) Inc.: [V]os estis lux mundi sic luceat lux vestra coram hominibus etc. (Matth. 5,14–16). Accipe adhuc aliam differentiam IIII similitudine que ponuntur in evangelio ... – Expl.: ... Lux enim in suo fonte non patitur eclipsim. Dan. XI (recte: 12,3) Fulgebunt quasi stelle in perpetuas eternitates.

(84rb) Inc.: [S]ic luceat lux vera coram hominibus ut videant etc. (Matth. 5,16). In hac particula informat dominus vitam sanctorum in tribus. Primo quod sit lucida quantum ad se ... – Expl.: ... Ys. XLII gloriam meam etc. multa potes addere istis etc.

(84vb) Inc.: [N]on potest abscondi civitas supra montem etc. neque accendunt lucernam etc. (Matth. 5,14). In hoc evangelio quod apostolicam laudem multipliciter continet ostendit dominus quanto (!) laude sint digni apostolorum imitatores ... – Expl.: ... laudis multiplicacione ex frequentia superior et miraculorum, procede sicut vis.

(86va) Inc.: [Q]ui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum (Matth. 5,19). Ad laudem beati patris tria significantur in hiis verbis que ipsum commendat ... – Expl.: ... rationabile obsequium nostrum et sic patet vita patris nostri, procede sicut vis.

(87va) Inc.: [Q]ui fecerit et docuerit (Matth. 5,19). Non suffecit vita sed addita est doctrina et ideo post meritum vite ... – Expl.: ... hec sunt diversa miracula. Item magna recipit et hec sunt gloriosa premia et ista sufficiant patent omnia in legenda eius.

(89rb) Inc.: [M]isit servum suum hora cene dicere invitatis Venite quia iam parata sunt omnia. Luc. XIII (17). Secundum differentias temporum diversa facta est remissio servorum a patre familias in mundum ... – Expl.: ... quadrige (!) in quarta equi varii et fortes, de hiis potes multum procedere.

(91ra) Inc.: [M]isit servum suum hora cene etc. (Luc. 14,17). Si vis de aliis procedere ad hoc amplius invenies quod nobilis et solimis (!) fuit missio ... – Expl.: ... Sed beatissimus qui vocandus est missus et tandem ibi gloriosissime collocatus.

(92va) Inc.: [B]enediccionis eius qui apparuit in rubo usque Milia Manasse. Deut^o penultimo (33,16–17). Beneficientis Iacob filium legislator commendat ex tribus que congerit in ipsum. Primo ex benedictione ... – Expl.: ... ministrantes in templo sint tandem assequentes in celo.

(94ra) Inc.: [V]ide arcum et benedic qui fecit eum usque Aperuerunt illum. Eccl. XLVIII (recte: 43,12–15). In sanctorum laudibus aliquando ad figuras scripturarum aliquando ad artificia ... – Expl.: ... Item apparuerunt illum per magnificentiam miraculorum et per efficaciam patrocinatorum suorum procede sicut vis.

(96va) Inc.: [S]piritus domini induit Gedeonem qui clangens buccina usque Ipse se. Iud. VI (34–35). Ad novas sanctorum laudes non immerito antiquas figuras assumimus (!) quia hec figurabantur millesimo et illa renovantur in istis ... – Expl.: ... eum credendo penitendo operando patent auctoritates, procede sicut vis.

(98vb) Inc.: [C]ircumibat Iesus castella in circuitu docens et convocavit XII et cepit eos mittere binos. Mr. VI (7). Hoc evangelium legitur in festo beati Dominici ... – Expl.: ... sed adversus principatus ad apta et procede sicut vis.

(100ra) Inc.: [E]t non solum ex missione apostolorum sed et instructione mittendorum instruitur ordo Predicatorum unde post quantum misit ... – Expl.: ... Nolite vobis thesaurizare in terra de hiis est magnus processus.

(102ra) Inc.: [D]ilectio restat de executione missionis et legionis apostolorum et ponit tria sed triplicem actum ... – Expl.: ... Item ad sanacionem infirmorum et ungebant eos et sic patet totum evangelium, procede sicut vis.

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 49.

Cod. 708

49

(102vb) (JORDANUS DE QUEDLINBURG) (Schneyer 3, 851, Nr. 447). Expl.: ... *similitudo aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium et de hiis procede sicut vis.*

(104ra) Inc.: [V]apor ignis urit carnes eius et in calore fornacis conversatur. Eccl. XXXVIII (recte: 38,29). *Inter laudes beati Laurentii precellit martirium suum quod in predictis verbis commendatur ex vehementia passionis ...* – Expl.: ... *manducabunt linguas suas, de hiis potes procedere.*

(106rb) Inc.: [P]robasti domine cor meum et visitasti nocte igne me examinasti et non est inventa in me iniquitas (Ps. 16,3). *Passio beati Laurentii sufficienter describitur in hoc versiculo secundum triplicem processum eius habuit enim principium ...* – Expl.: ... *odor leticie in leticiam ad exultacionem angelorum et sic patet tertium.*

Inc. wie Uppsala, UB, C 379, 196r und C 380, 95v.

(107rb) Inc.: [P]robasti domine cor meum et visitasti (Ps. 16,3). *Si vis aliter procedere de hoc verbo nota quod multa commendabilia legimus de beato Laurentio ...* – Expl.: ... *Ps. Cor eius non erat rectum cum eo. De hiis et similibus potes multum (gestrichen: addere) procedere.*

(109ra) Inc.: [Q]ui parce seminat parce et me et qui se etc. (2.) Cor. IX (6). *Ad laudem beati Laurentii diversa concurrunt que in hodierno officio ex diversis aggregantur. Si quidem evangelium introducit ad laudem sue passionis ...* – Expl.: ... *et angebit etc. Et sic hic habes processum habitualement de tota epistola.*

(110rb) Inc.: [Q]ui parce seminat etc. (2. Cor. 9,6). *Accipe illum processum de principio epistole in quo triplex inquisicio concurret secundum tria que implicat apostolus. Prima est de seminatione quam nota per operacionem ...* – Expl.: ... *et metet largam benediccionem, de hiis potes multum procedere.*

(111vb) Inc.: [D]ispersit dedit pauperibus iusticia eius manet in secula seculorum cornu eius ex alta in gloriam etc. II. Cor. IX (9). *Ad laudem beati Laurentii introducitur hec epistola in qua docet apostolus seminare eo quod multas seminationes de eo legamus. Seminant enim corpus suum ...* – Expl.: ... *quo maior compressio in craticula oppressio sue pessima in flamma et depressio in fornace patent auctoritates in predictis (gestrichen: processibus, procede sicut vis.*

(113va) Inc.: [S]i de craticula fuerit eis oblatio eque filiam aspergetur oleo quam offerens trades in manibus sacerdotis (Lev. 2,7). *Beatus Laurentius non solum res dedit in subsidium pauperum quod dictum est Dispersit dedit etc. ...* – Expl.: ... *quia honorabiliter recepta in celo patent auctoritates in legenda, procede sicut vis. In festo beati Ypoliti quere in communi et supra in festo Iohannis et Pauli.*

(114ra–123va) IN VIGILIA ASSUMPTIONIS.

(114ra) Inc.: [A]b inicio et ante secula creata sum et usque Ad futurum seculum non desinam (Eccli. 24,14). *Prevenientes laudes virginis virgo preveniens et docens se laudare proponit IIII in quibus utiles laudes comprehendit ...* – Expl.: ... *mirabilia eius quia fortia quo adversum et regnum eius regnum sempiternum etc. quo ad IIII^m. Adapta sicut vis.*

Inc. wie Uppsala, UB, C 375, 227r.

(115rb) Inc.: [I]n habitacione sancta coram ipso ministravi et sic in Syon firmata sum etc. (Eccli. 24,14). *Primo predestinationem Marie ab eterno quam precessit omnes creaturas ...* – Expl.: ... *Sapientia edificavit sibi domum excidit columnas VII etc., de hiis potes multum procedere.*

(116vb) Inc.: [E]t in civitate sanctificata similiter requievi et in Ierusalem potestas mea (Eccli. 24,15). *Post conversionem Marie in mundo quam precessit omnes mortales subdit gradanti de sua assumptione in celo quam precessit omnes angelos et ad hoc similiter ponit duo ...* – Expl.: ... *ut dicas Salomoni regi neque enim negare tibi potest quosquam etc.*

(117vb) Inc.: [E]t radicavi in populo honorificato et in parte domini in hereditate illius et in plenitudine sanctorum detencio mea (Eccli. 24,16). *Ad hoc ad plenitudinem laudis addit virgo et gradanti procedit post assumptionem in celo ad aliam excellenciam suam intimandam ...* – Expl.:

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 50.

50

Cod. 708

... *sancta sunt desideria sancta sunt verba sancta sunt opera patent auctoritates, procede sicut vis.*

(118vb) Inc.: [I]n habitacione sancta coram ipso ministravi et sic in Syon firmata sum etc. (Eccli. 24,14) et in civitate etc. (Eccli. 24,15). *Accipe ad hoc alios processus de verbis virginis que in suis memoriis vel officiis frequenter repetuntur in quibus ponit tria que proposita sunt Primum ad commendacionem vite ... – Expl.: ... tria similiter tangit apostolus idest Ti. I de corde puro et consciencia bona et fide non ficta, multa potes addere istis.*

(120ra) Inc.: [E]t sic in Syon firmata sum etc. (Eccli. 24,15) ut suis preconiiis omnis virgo consoletur non solum primum proponit in exilium veniencium ut imitentur ... – Expl.: ... *positus est thronus matris etc., procede sicut vis.*

(120vb) Inc.: [E]t sic in Syon firmata sum et in civitate sanctificata similiter requievi et in Ierusalem potestas (Eccli. 24,15) et alio modo procedere de hiis tribus verbis virginis ut in ipsis regina celi triplex regnum suum ad misericordiam ... – Expl.: ... *ad absolvendum potestas regia ad presidendum super omnes, de hiis quere infra in sermonibus assumptionis.*

(121vb) Inc.: [N]on est dum loqueretur Iesus ad turbas ex quo multa etc. Lu. XI. (?). *A mulieribus incipiunt laudes beate virginis que benedicta fuit inter omnes mulieres et ideo in prevencionem laudum suarum miracula introducitur (!) in evangelium ... – Expl.: ... solus Iohannes associavit etc. procede sicut vis.*

(123ra) Inc.: [Bea]tus venter qui te portavit et ubera que suxisti (Luc. 11,28). *A ventre refeccionem ab uberibus potacionem accipito. Nam venter est sicut acervus ... – Expl.: ... in quo sunt omnes thesauri etc. Col. II. Multa potes addere istis reliquos processus de hoc evangelio quere inter sermones beate virginis communes.*

Inc. wie Wien, Erzbischöfliches Diözesanarchiv, Kirnberger Bibl. der Wiener Dompropstei, B 8, 177va.

(123va–153va) IN ASSUMPTIONE MARIAE.

(123va) Inc.: [I]ntroduxit me rex in cellariam suam et letemur in te memores uberum etc. Can. I (3). *In hoc cantico vox sonat in auribus nostris vox sponse vox adolescentularum ... – Expl.: ... et voces exultent in dominam nostram que regnat cum filio in secula seculorum.*

(125rb) (PETRUS DE LIMOGES) (Schneyer 4, 698, Nr. 111). Inc. mit geringen Abweichungen. Inc.: [A]stitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate (Ps. 44,10). *Ad effe-rendas laudes assumptionis virginis diversis modis scripture utuntur et quidam quidem proponunt angelos admirantes ... – Expl.: ... oleum effusum nomen tuum ideo adolescentule dilexerunt te III. Trahe me post te etc. quod ipse prestare dignetur etc.*

(127rb) (PETRUS BERENGARI) (Schneyer 4, 616, Nr. 227). Inc. mit geringen Abweichungen. Inc.: [A]stitit regina a dextris tuis etc. (Ps. 45,10). *Ad excitandum devocionem in assumptione virginis tria nobis propheta infirmit de virgine. Primo beneficium suum ... – Expl.: ... ex hiis omnibus ostenditur admirabile propter tantam pulchritudinem sue glorificationis cuius participes etc.*

(129rb) Inc.: [M]irabiles elaciones maris mirabilis in altis dominus (Ps. 92,4). *Ad plenitudinem laudis propheta laudat sponsam laudat sponsum laudat matrem laudat filium ... – Expl.: ... qui exaltavit eam ut sit regnum eius etc.*

Inc. wie Basel, UB, B IX 32, 140va.

(130va) Sermo OCist. (Schneyer 6, 462, Nr. 124, zu Troyes 1402). Expl.: ... *quantum ad infirmos etc.*

(132ra) Inc.: [Q]uis dabit michi pennas sicut columbe et volabo et requiescam? (Ps. 55,7). *Timor et tremor venerunt super me et contexerunt me tenebre (Ps. 55,6). Ad laudandum virginem certant pariter humilitas caritas illa retrahens ... – Expl.: ... Quis ergo dabit michi pennas huius columbe etc.?*

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 51.

Cod. 708

51

(133va) Inc.: [Q]uis dabit michi pennas etc. (Ps. 55,7). *Nota quod multiplices pennas legimus in scriptura reperiuntur enim penne in Christo in angelo et in homine. In Christo sunt eius beneficia que sunt tripliciter ...* – Expl.: ... *In civitate sanctificata similiter requievi huius requiei participes etc.*

(135ra) Inc.: [S]urge domine in requiem tuam tu et archa sanctificationis tue (Ps. 132,8). *In hoc versiculo magnificatur assumptio domine et ex ipsa que assumpta est quia archa sanctificationis et ex gloria ad quam assumpta est ...* – Expl.: ... *Mulier amicta sole etc.*

(136va) Inc.: *Que est ista que ascendit de deserto deliciens affluens innixa super dilectum suum. Cant. VIII (5). Sicut dominum ascendentem mirati sunt angeli et ascendentem dominam propter ea introducit eorum questio ex quadruplici admiratione procedens vel crescens ...* – Expl.: ... *quod petitiones erga animam non oblinebimus per beatam virginem.*

Vgl. Sermones OP (Schneyer 6, 623, Nr. 41, zu Vaticana, lat. 1262).

(139rb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Que est ista que ascendit de deserto (Cant. 8,5). Accipe ad hoc alium processum de eodem et vide in hac questione sanctos angelos tripliciter admirantes hanc dominam. Primo enim mirantur ipsam de deserto ascendentem quod magnum est. Secundo deliciis affluentem ...* – Expl.: ... *in utero in mundo et ego illi in celo etc.*

(140rb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Quasi cedrus exalta (!) sum in Libano usque Suavitatem odoris. Ecc. XXIII (17–20). In laude virginis omnia deficiunt lingue prophetarum balbuciantur figure scripturarum non sufficiunt similitudines rerum ...* – Expl.: ... *Girum celi circumiri sola etc. Reliqua de epistola quere in superioribus processibus.*

(143ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Et signum magnum apparuit in celo mulier amicta sole luna sub pedibus eius corona XII stellarum in capite eius. Apoc. XII (1). Hodiernum festum venerationem habet exaltationem habet sed enarrationem non habet. Si enim nec oculus vidit nec auris audivit ...* – Expl.: ... *viduarum et virginum omnibus ergo coronata describitur quia corone omnium premia in ipsam convenerunt.*

Inc. vgl. Sermones OCist. (Schneyer 6, 462, Nr. 125, zu Troyes 1402).

(146ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Intravit Ihesus in quoddam castellum et mulier quedam etc. Luc. X (38). Ad festus (!) huius ewangelium istud satis videtur esse inpertinens sive superficiem suam totum tamen cedit in laudes virginis gloriose sive interiorem considerationem ...* – Expl.: ... *Descendit cum (gestrichen: illis) eis et erat subditus illis.*

(146vb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Quia vero bonum est nos hic esse (Matth. 17,4). Accipe ulterius de hac triplici excepcione et nota quod ipsa prima excepcio imitacionem habet ...* – Expl.: ... *et pastores visitatores et reges insinuatores patent auctoritates et sic patet de prima parte ewangelii huius.*

(148ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Et huic erat soror nomine Maria que eciam sedens secus pedes domini audiebat verbum illius. Martha autem etc. (Luc. 10,39–40). Si vis prosequi ulterius invenies sicut videlicet singularem vitam Marie consignatur in descriptione utriusque sororis Marie ...* – Expl.: ... *propter dignitatem suam et huic inquit Erat etc. que eciam sedens etc.*

(148ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Et huic erat soror nomine Maria que eciam sedens secus pedibus domini etc. (Luc. 10,39). Si vis prosequi ulterius invenies secundum in quo signatur singularis vita beate virginis et licet in descriptione utriusque sororis in quibus signatur duplex vita contemplativa scilicet in Maria et activa scilicet in Martha ...* – Expl.: ... *que exaltata est super choros angelorum etc. et de hoc quere plenius in sequenti processu.*

(149ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea (Luc. 10,42). In descriptione utriusque sororis in quibus hoc ultimum verbum sic soli virgini convenit ...* – Expl.: ... *nec ab alia creatura quia non potest et sic patet totum huius ergo partis nos participes etc.*

(150va) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Intravit Ihesus in quoddam castellum etc. Luc. X (38). Si vis aliter procedere de ewangelio isto nota tria de quibus fit mencio. In ipso videlicet de castello quod*

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 52.

52

Cod. 708

Ihesus ingressus est de Martha et Maria a quibus exceptus est et de commorantibus in ipso castello. Spiritualiter castellum istud gloriosa virgo est ... – Expl.: ... *Item optime partis electiva quam gustavit in mundo sed ad sacietatem accepit in celo de hiis potes multum procedere.*

(151vb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Intravit Ihesus in quoddam castellum etc.* (Luc. 10,38). *Ut aliquid pateat de singulari hospicio quod Maria hodie a filio recepit in celo in ewangelio agitur de singulari hospicio quod filius a Maria recepit in utero suo ...* – Expl.: ... *Abiit ergo David et adduxit archam Dei etc. et nota diligenter istam auctoritatem etc.*

(152vb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Domine non est tibi cure quod soror mea reliquit me solam ministrare. Dic ergo illi ut me adiuuet* (Luc. 10,40). *Magnum est misterium sororum istarum que tam signantur in ewangelio describuntur in quibus sive altam viam accipe Mariam iam in celum assumptam et sive aliam ecclesiam signatam in Martha inter quas magna est differentia ...* – Expl.: ... *Omnis gracia vie et veritatis etc. Patent auctoritates et multiplex modus procedendi sed hec sufficiant.*

(153vb–157ra) DE S. BERNARDO.

(153vb) Tit.: *In festo s. Bernhadi.* – Inc.: [M] *ultitudinem* (recte: *Pulchritudinem*) *candoris eius admirabitur oculus et super ymbrem eius expavescit cor. Ecc. XLIII (20). In verbis istis spiritualiter intellectis duo magnifica de sancto isto predicuntur unum quidem quod generat admiracionem et hoc fuit speculum vite ...* – Expl.: ... *et super imbrem eius expavescit Cor. I Stupebit affectus de hoc querit in sequenti processu.*

(155ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: [M] *ultitudinem* (recte: *Pulchritudinem*) *candoris eius* (Eccli. 43,20). *Accipe adhuc amplius de hoc verbo et nota triplicem candorem in scriptura cuius pulchritudinem debemus admirari. Est enim candor supernalis ...* – Expl.: ... *Istis odoribus reficiebatur et redolebat anima sancta in presenti de quibus ad eterna etc.*

(156r) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Species eius ut Lybani electus ut cedri guttur et ipse totus desiderabilis. Cant. VI* (recte: 5,15–16). *Non dedignatur celestis sponsus si canticum quod ipsi et de ipso cantatur amico suo adaptatur maxime qui de canticis suis tam pulchram cancionem super expositione exterauit ...* – Expl.: ... *ad instruccionem religiosis ad configuracionem vel incipientibus proficientibus et perfectis adapta sicut vis.*

(157ra–167rb) DE S. BARTHOLOMAEO.

(157ra) Tit.: *De sancto Bartholomeo.* – Inc.: *Homo quidam descendebat in Iericho usque Relicto. Lu. X (30). In hac parabola ewangelica passio beati Bartholomei signanter exprimitur et hoc quo ad tria. Primo quo ad causam motivam ...* – Expl.: ... *desiderium et meditacio et ponuntur ibi tres fructus etc. de istis potes multum procedere.*

(159ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Homo quidam etc.* (Luc. 10,30). *Incidit in latrones etc. Sed vis ulterius prosequi post causam moventem que fuit predicacio ewangelii subditur de causa efficienti qui fuerunt persecutores et impugnatores fidei ...* – Expl.: ... *ager sanguinis sanguini filii Dei redemptus in sepulturam peregrinorum etc.*

(159va) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Percusserunt me et vulneraverunt me tulerunt pallium meum custodes murorum, filie Ierusalem nunciate dileccio quia amore languo. Cant. V (7–8). In hiis verbis tria verba exprimentur circa passionem apostoli videlicet qualiter passus ...* – Expl.: ... *ut semper langueret optando qui numquam deserit in flammendo de istis procedas sicut vis de hoc tamen quere amplius secundum aliam expositionem in processibus beate virginis.*

(160rb) Sermo OP (Schneyer 6, 623, Nr. 46, zu Vaticana, lat. 1262). Tit.: *De eodem.* – Expl.: ... *Adhuc ornaberis tympanis tuis etc.*

(161ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Pellem pro pelle etc.* (Iob 2,4). *Nota hic multiplicem differentiam pellis. Nam quedam pellium differentia est abicienda et hoc est triplex videlicet pellis inveterata ...* – Expl.: ... *Extendens celum sicut pellem etc., de hiis procedas ut vis.*

(161va) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Facta est contencio inter discipulos quis eorum videretur maior.*

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 53.

Cod. 708

53

Lu. XXII (24). Ex lectione evangelii duplex dicitur nobis instructio secundum duo verba domini ad apostolos suos et una quidem pro tempore prosperitatis ... – Expl.: ... Qui se exultat humiliabitur et de hiis procedas ut vis.

(162ra) Tit.: *De eodem. – Inc.: Vos estis qui permanent mecum in tentacionibus meis, ego dispono etc. usque Super thronos XII etc. (Luc. 22,28–30). In prima parte evangelii informat dominus ad humilitatem sicut et in hac sciencia provocat sive confortat ad pacienciam ... – Expl.: ... idest omnes iudicantes. Ps. Illic sederunt sedes in iudicio etc.*

(163va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Et ego dispono vobis sicut disposuit michi etc. (Luc. 22,29). Si vis loqui de convivio eterno potes in hac auctoritate notare VIII que faciunt convivium laudabile et appetibile. Primorum est servitorum nobilitas ... – Expl.: ... Beatus qui manducabit panem in regno Dei de hiis procede sicut vis.*

(163vb) Tit.: *De eodem. – Inc.: Male tractaverunt illum qui a ventre matris consecratur propheta evertere et perdere edificare et renovare. Ecc. XLIX (9). Inter laudes virorum illustrium quos Ecclesiasticus numerat predictum verbum ... – Expl.: ... Tu puer propheta altissimi vocaberis preibis etc. adapta et de istis tribus quere in sequenti processu.*

(165rb) Tit.: *De eodem. – Inc.: Male tractaverunt illum qui a ventre matris etc. (Ecceli. 49,9). In verbis istis sicut patet signatur et prophete martirium quia male tractaverunt illum et martiris preconium qui a ventre matris etc. pro utroque competunt beato Iohanni. Primo propter significationem martyrii sui ... – Expl.: ... quasi cessat iam duricia legis et venit regnum mansuetudinis in hiis prosequeris sicut vis.*

(167va–171ra) DE DECOLLATIONE IOHANNIS.

(167va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Herodes misit ac tenuit Iohannem etc. (Matth. 14,3). In hoc evangelio tria describuntur circa beatum Iohannem. Primum incarcerationio secundum decollationem eius tertium sepultura eius ... – Expl.: ... qui predicatoribus silentium inponit et sic patet de incarceratione procede sicut vis.*

(168ra) Tit.: *De eodem. – Inc.: Cum dies oportunus accidisset Herodes natalis sui et tribunus (Marc. 6,21). Hic agitur de decollatione Iohannis ubi tria aggravant passionem eius sive culpam Herodis ... – Expl.: ... quia accesserunt velociter tulerunt reverenter sepelierunt decenter et nunciaverunt concupiscerent, procede sicut vis.*

(168vb) Tit.: *De eodem. – Inc.: Cum dies oportunus accidisset Herodes natalis sui etc. (Marc. 6,21). Secundum (gestrichen: decoll.) Crisostomum inserebat. Circa decollationem Iohannis XII peccata notantur. Primum est supersticio in celebracione natalis ... – Expl.: ... Saturati sunt penis meis.*

(169va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Iustus de angustia liberatus est et tradetur impius pro eo Prov. undecimo (8) quia opposita iuxta se posita magna elucescunt ideo in epistola hodierna per quandam oppositionem multa ponuntur ad laudem iustorum ... – Expl.: ... Item perpetue dampnationis ubi vermis eius non morietur etc. Ysa. ultimo. De hiis procede sicut vis.*

(171ra–179va) DE S. AUGUSTINO.

(171ra) Tit.: *In festo beati Augustini sermo. – Inc.: Vas admirabile opus excelsi in meridiano exurit terram ... (recte: 43,2–4). Sicut centum luminaria sol preminet sic inter doctores ecclesie Augustinus refulget ... – Expl.: ... et tandem scilicet revelata facie etc.*

(173ra) Sermo OP (Schneyer 6, 623, Nr. 48). Tit.: *Item de eodem. – Expl.: ... et orantibus dormivit cum patribus suis. Mt. X Qui perseveraverit usque in finem etc.*

(174va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Filii Syon letamini et exultate etc. usque Redundabunt vino et oleo. Ioel II (23–24). In festo beati Augustini multiplex concurrunt leticia ... – Expl.: ... in quam demulcet irasci bilem, expone et procede sicut vis.*

(176va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Vir Egyptius liberavit nos de manu pastorum insuper et hausit aquam nobiscum potumque dedit ovibus (Ex. 2,19). Sic referunt in gratiarum accionem et vocem*

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 54.

54

Cod. 708

laudis de Moyse filie sacerdotis Madian patris ipsarum quod quam presenti solempnitati secundum figuram convenienter coaptatur ... – Expl.: ... Fiet in eo fons vite salientis etc.

(178rb) Tit.: *De eodem. – Inc.: Ecce sacerdos magnus qui in vita sua etc. (Eccli. 44,16). Ad laudes sanctorum tria maxime invitant videlicet beneficia que contulerunt dona quibus eminuerunt officia que exercuerant ... – Expl.: ... in affectum per amorem et sic adeptus est gloriam etc. et sic patet de commendatione beneficiorum beati Augustini, procede sicut vis.*

(179ra) Tit.: *De eodem. – Inc.: Quasi stella matutina in medio nebule etc. (Eccli. 50,6). Si vis ulterius procedere nota quod ad commendandum dona quibus predictus fuit Augustinus variis utitur similitudinibus procedens secundum duas differentias ... – Expl.: ... varietatis virtutis et complementum perfectionis sue, de hiis potes multum procedere.*

(179va–203vb) IN NATIVITATE MARIAE.

(179va) Tit.: *In nativitate gloriose virginis Marie. – Inc.: Ego quasi vitis fructificavi etc. Ecc. XXIII (23). Inter sapienciam et Mariam maxima est affinitas. Nam sapiencia est creatrix Marie et Maria est genitrix sapiencie ... – Expl.: ... per agrum pigri hominis transivi etc. et sicut patet ipsius commendacio.*

(181ra) Tit.: *De eodem. – Inc.: Transite ad me omnes qui concupiscitis etc. (Eccli. 24,26). Ut efficacius Maria alliciat ad se post suam commendacionem subdit suam imitacionem ... – Expl.: ... si potest mulier oblivisci etc. et sic patet de invitacione.*

(181rb) Tit.: *De eodem. – Inc.: Qui edunt me etc. (Eccli. 24,29). Ad alliciendum non solum positum commendacio Marie et post commendacionem invitacio sed adhuc amplius post invitacionem sequitur remuneracio que maxime allicit qui edunt me etc. ... – Expl.: ... operemur elucidemus et (gestrichen: operemus etc.) gustemus etc. Procede sicut vis.*

(181vb) Tit.: *De eodem. – Inc.: Ego mater pulchre dileccionis etc. (Eccli. 24,24). Felix congregacio que in istis quatuor imitatur Mariam ut sit mater pulchre dileccionis etc. Pulchra dileccio est que non est maculosa ... – Expl.: ... presumpcio nequissima etc. De istis multum potes procedere.*

(182va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Transite ad me omnes qui concupiscitis etc. a generacionibus etc. (Eccli. 24,26). Ad regine prinicias tamquam ad pascales nupcias imitamur in leccione ista in qua quatuor designantur ex quibus ipsa imitacio gratitudinem et efficaciam sumit ... – Expl.: ... ne non solum moveat amor sui sed alliciat fructus premii etc.*

(184rb) Tit.: *De eodem. – Inc.: Transite ad me etc. (Eccli. 24,26). Virgo plena plenitudinis fructuum suorum nos cupit esse participes quos secundum quatuor differentias comprehendit a generacionibus ... – Expl.: ... in me gracia omnis vie que ducit veritatis que deducit et virtutis que perducit et vite que introducit sive retribuit ad quod nos etc.*

(186ra) Tit.: *De eodem. – Inc.: Spiritus meus super mel dulcis etc. (Eccli. 24,27). Sicut virgo plena est in generacionibus suis ita mellea est in inspiracionibus suis quia de melle celi mellita ... – Expl.: ... Taceat laudes tuas qui nescit miseraciones tuas etc. Multa potes addere istis.*

(186va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Ego mater pulchre dileccionis etc. usque Spei (Eccli. 24,24). Verbum est virginis clamantis per omnes ecclesias tamquam bone domine querentis maritare filias suas quia et nobiles sunt et pulchre ... – Expl.: ... quia ad ymaginem Dei etc. De aliis prosequere sicut vis per hunc modum etc.*

(187va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Liber generacionis Ihesu Christi filii David filii Abraham (Matth. 1,1). Inicium salutis inicio non inmerito ... – Expl.: ... et qui elucidant me idest mea preconia vitam eternam etc.*

(190ra) Tit.: *De eodem. – Inc.: Iacob genuit Ioseph virum Marie de qua etc. (Matth. 1,16). Finis sancti ewangelii secundum Mattheum ad honorem matris illius que est principium et finis ... – Expl.: ... quare rubrum est indumentum tuum etc. propter unccionem glorie sicut in resurrectione.*

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 55.

Cod. 708

55

(190va) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Sicut sol oriens in mundo in altissimis Dei sic mulieris bone species in ornamentum domus eius. Ecc. XXVI. (21). Ad efferendum preconia virginis intellectus non sufficit lingua defuit et tamen affectus concupiscit et ideo quidquid in scripturis quidquid in figuris appropriamus ...* – Expl.: *... sol illuminans etc. et sic patet de similitudine.*

(193va) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Sicut sol oriens sic mulieris bone etc. (Eccli. 26,21). Si vis ulterius procedere adde de similitudinis explanatione ubi quatuor verba inveniuntur ad laudem huius domine scilicet quod mulier quod bona mulier quod speciosa mulier ...* – Expl.: *... Tu leticia Israel tu gloria Ierusalem tu honor spiritus tui.*

(194rb) (JOHANNES DE CASTELLO) (Schneyer 3, 429, Nr. 748). Tit.: *De eodem.* – Expl.: *... esse materia huius edificii, procede ut ut (!) vis.*

(195rb) Inc.: *Sapientia edificavit sibi domum etc. (Prov. 9,1). Si vis aliter nota VII genera columpnarum que invenimus in scripturis posita ...* – Expl.: *... in quodam sermone qui incipit Sapientia edificavit sibi domum etc.*

(195rb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Obtenebrentur stelle caligine eius etc. expectet lucem et non videat nec ortum surgentis aurore. Job III° (9). A sue nativitatis exordio invenitur virgo medium locum tenere inter sanctos et filium ...* – Expl.: *... Lux nova oriri visa est gaudium etc.*

(198ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Fons parvus crevit in fluvium et in lucem solemque conversus est et in aquas pluvias redundavit. Hester (10,6). Et Hester est quam rex accepit uxorem et voluit esse reginam ...* – Expl.: *... Girum celi superborum etc. Procedere sicut vis.*

(200rb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Egreditur virga et flos (Is. 11,1). Virgo Dei genitrix virga est etc. Egressus igitur virge nativitatem exprimit Marie. Egressus floris nativitatem significat salvatoris ...* – Expl.: *... vel nota multiplicem ascensionem huius floris, procede sicut vis.*

(203vb–211ra) IN EXALTATIONE S. CRUCIS.

(203vb) (JORDANUS DE QUEDLINBURG) (Schneyer 3, 855, Nr. 480). Tit.: *In exaltatione sancte crucis et ad hoc de beata virgine.* – Expl.: *... unde potens est omnibus semivocantibus suffragari, procede sicut vis.*

(205ra) Tit.: *De eodem de exaltatione crucis.* – Inc.: *Consequenter accipe quom (!) consolatur et baculus. Sed nota primo quadruplicem baculum in scriptura. Dicitur enim baculus legis duricia in quo non est imitandum ...* – Expl.: *... hominum infidelium quos convertit et fidelium quos promovit, de hiis potes multa cogitare.*

(205vb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Humiliavi lignum sublime et exaltavi lignum humile exsiccavi lignum viride et frondere aridum. Ezech. XVII (24). Quatuor diversa ligna nobis proponit propheta, unum sublime alterum humile tertium viride et quartum aridum. De primo dicit ...* – Expl.: *... ergo in sanctorum leticia presentis festivitatis iocunditas et iocunditatis eternitas.*

(208vb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Erexit dominus nobis cornu salutis in domo David pueri. Luc. I (69). Propheta ista in exaltatione sancte crucis videtur impleta ...* – Expl.: *... Lignum vite est hiis et sic patet de cruce de qua potes multum procedere.*

(210ra) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *Erexit dominus (Luc. 1,69). Accipe ulterius de crucis exaltatione ad quam presignandum dicit Erexit cornu salutis nobis quod verum est per triplex tempus et in triplici loco ...* – Expl.: *... Ecce tabernaculum Dei cum hominibus et habitavit cum eis, procede sicut vis.*

(211ra–217ra) DE BEATA VIRGINE.

(211ra) Tit.: *De festo nativitatis beate virginis.* – Inc.: *Exaltabuntur cornua iusti (Ps. 75,11). Duo precipua festa concurrunt diebus istis que in verbis istis commendantur videlicet festum nativitatis beate virginis et festum crucis ...* – Expl.: *... ad expugnandum adversarios et confringendum omne cornu alienigenarum patent auctoritates, procede sicut vis.*

(211vb) Tit.: *De eodem.* – Inc.: *In nova signa et in muta mirabilia manum et brachium excita extolle ad (!) afflige inimicum. Ecc. XXXVI (6–9). Triplex est celebris memoria crucis in tribus*

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014, 56.

56

Cod. 708

clausulis seu postulacionibus predictis convenienter presignantur ... – Expl.: ... Quid fecisti ecce vox sanguinis inclita potes addere istis.

(213ra) Tit.: *De eodem. – Inc.: Ecce levabo ad gentes manum meam et exultabo ad populum signum meum. Ysa. XLIX (22). Duo mirabilia concurrerunt in hac die que in predictis verbis convenienter predicta sunt seu duas clausulas eorum. Unum fuit prostratio aliene gentis ... – Expl.: ... Tunc apparebit signum filii hominis, procede sicut vis.*

(213va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Michi absit gloriari nisi in cruce domini. Gal. V (recte: 6,14). Sepe hoc verbum ad laudes crucis in ecclesia recitatur pertinet enim ad eius laudem tribus modis sive propter tria ... – Expl.: ... propter tertium additur per quem michi mundus de hoc require in invencione crucis.*

(214ra) Tit.: *De eodem. – Inc.: Christus factus est obediens usque ad etc. Phi. II (8). Ad provocandam sequelam crucis cultoribus crucis crucifixus in epistola proprium in extremum ... – Expl.: ... quando loquebantur apostoli magnalia Dei Ac. I, procede sicut vis.*

(215va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Nunc iudicium est mundi nunc princeps huius mundi eicietur foras et ego si exaltatus etc. Io. XII (31–32). Secundum litteram totius evangelii presentis tria continet premititur enim in principio quedam domini propositio que pertinet ad passionem ... – Expl.: ... ut filii lucis sitis et sic patet totum evangelium seu litteram, procede sicut vis.*

(215va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Nunc iudicium est mundi (Ioh. 12,31). In hac propositione evangelica tria implicat dominus ad laudem crucis quia ipsa est per quam iudicatur ... – Expl.: ... Si dixerit ad dominum cor suum. I^a Thes. ultimo, ut spiritus noster et anima et corpus etc.*

(217ra–221va) DE S. MATTHAEO APOSTOLO.

(217ra) Tit.: *In festo sancti Mathei. – Inc.: Cum transiret Ihesus vidit LX etc. Mt. IX (9). In hoc evangelio agitur de conversione evangeliste in quo grandis fiducia datur peccatoribus sperandi decima Christi ex tribus. In quibus suam misericordiam ad peccatores ostendit ... – Expl.: ... vestigia eius secutus est pes meus Mt. Magister sequitur te quocumque ieris et XIX vos qui secuti estis.*

(218va) Tit.: *De eodem. – Inc.: Et factum est discumbente eo in domo. Ecce multi publicani (Matth. 9,10). Non solum ex vocatione Mathei de qua dictum est sed ex convivacione Christi cum peccatoribus ... – Expl.: ... Rex assuetus (recte: Assuerus] fecit grande convivium. De qualibus potes multa notare, procede sicut vis.*

(219rb) Tit.: *De eodem. – Inc.: Non est opus valentibus medico sed male habentibus ... (Matth. 9,12–13). Ad ostendendum viscera misericordie sue erga peccatores dominus non solum vocat eos in consorcium ... – Expl.: ... ut reconcilietur sed vocavi et renuistis. Prov. I (24), de hiis potes multum procedere et de qualem habere processum sicut patebit.*

(220ra) Sermo OP (Schneyer 6, 624, Nr. 58, zu Vaticana, lat. 1262). Inc. mit geringen Abweichungen. Tit.: *De eodem. – Inc.: Cum transiret Ihesus vidit hominem (Matth. 9,9). Accipe alium processum de evangelio Mathei in quo tres persone differentes introducuntur ... – Expl.: ... hec est vita eterna et sic patet primum videlicet de misericordia Christi, procede sicut vis.*

(220vb) Tit.: *De eodem. – Inc.: Si vis ulterius procedere considera secundum videlicet de penitencia Mathei et circa hoc invenies quod primo describitur status culpe unde vidit hominem sedentem ... – Expl.: ... et veniam sperantes et sic patet secundum multa potes addere istis ut supra.*

P. A.

Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol (ULBT), Cod. 708

Österreichische Akademie der Wissenschaften, Institut für Mittelalterforschung, Abteilung Schrift- und Buchwesen: manuscripta.at -
Mittelalterliche Handschriften in österreichischen Bibliotheken

Permalink: manuscripta.at/?ID=29380

Hill Museum & Manuscript Library, Saint John's University, Collegeville MN, USA - Online manuscript description:

[OLIVER - Online manuscript description \(HMML\)](#)

VERLAG DER
ÖSTERREICHISCHEN
AKADEMIE DER
WISSENSCHAFTEN

Die in diesem PDF enthaltenen Druckseiten sind Teil der im Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften erschienenen Publikation:

Walter Neuhauser u.a.: Katalog der Handschriften der Universitäts- und Landesbibliothek Tirol in Innsbruck, Teil 8: Cod. 701-800. Katalog- und Registerband. Mit CD-ROM (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Denkschriften 456 = Veröffentlichungen zum Schrift- und Buchwesen des Mittelalters II,4,8). Wien 2014.

Das vollständige Werk ist beim Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften erhältlich /
The complete edition is available at the Austrian Academy of Sciences Press:

[Buch bestellen/Order Print Edition](#)